

Arbetsgivaravgiften och den pensionsgrundande inkomsten

Övergången från direkta skatter på löntagares bruttointkomst till arbetsgivaravgifter har betytt att inkomstbegreppet urholkats. En löntagare med en "noterad" inkomst av 1 000 kr/mån att betala skatt på, måste i själva verket skapa en inkomst eller producera för ett värde av 1 360 kr, eftersom arbetsgivaren måste betala avgifter till ett värde av ca 36 procent av den noterade inkomsten. Det är likgiltigt för alla parter om löntagaren själv betalar alla skatter på en inkomst av 1 360 kr eller om arbetsgivaren betalar 360 kr och löntagaren betalar resterande skatter på en 1 000-kronorsinkomst. De 1 360 kronorna måste i båda fallen betraktas som löntagarens reella bruttointkomst, dvs hans inkomst före skatt.

Vi skall här se hur övergången till arbetsgivaravgiften med medföljande förvrängning av inkomstbegreppet kan skapa orättvisa mellan åldersgrupper, eftersom framtida pensioner beräknas på den noterade bruttointkomsten i stället för den reella. Vidare ryckes grunden för pensionssystemet undan med de namnändringar på skatter som skett.

En löntagare erhåller sk pensionspoäng på sin taxerade inkomst. Den taxerade inkomsten uppgår till den "noterade bruttointkomsten" minus vissa avdrag. Den taxerade inkomsten divideras med basbeloppet, ett slags mått på existensminimum, för att beräkna antalet pensionspoäng. Det antal pensionspoäng en löntagare kan erhålla är maximerat till de poäng som följer av en inkomst på 70 000 kronor. I det följande bortses från detta.

Att övergången från direkta skatter eller moms till arbetsgivaravgifter kan skapa orättvisor beror på att den direkta skatten och momsen ingår i den taxerade inkomsten medan arbetsgivaravgifter *inte* ingår i detta belopp. Vid lika skattetryck medför sålunda en övergång från direkta skatter till arbetsgivaravgifter att löntagarna mister pensionspoäng. En orättvisa uppstår mellan löntagare som samlar pensionspoäng under perioder med inga eller låga arbetsgivaravgifter, och löntagare, som samlar poäng under perioder med höga arbetsgivaravgifter. Antag att produktiviteten inom ekonomin ökar med 10 procent från ett år till ett annat så att löneutrymmet ökas med 10 procent. Löntagarna kan därmed samla 10 procent fler pensionspoäng under det andra året än under det första. Om de direkta skatterna eller momsen höjs med 10 procent, så att hela inkomsthöjningen går till skatt, så har detta ingen betydelse för antalet pensionspoäng. Om däremot arbetsgivaravgiften höjs med 10 procent, kommer löntagarna inte att kunna höja de taxerade inkomsterna och kommer därmed inte att samla fler pensionspoäng under det andra året än under det första.

De orättvisor som skapas mellan olika åldersgrupper av skatteförändringar kan uppvägas av att pensionsavgifterna (en del av arbetsgivaravgifterna) höjes eller sänkes med storleken på de pensioner som fonderna måste betala ut i framtiden. Det lägre antal pensionspoäng, som samlas i ett system med arbetsgivaravgifter kan uppvägas av att löntagarna betalar en mindre del av in-

komsten till pensionsfonderna. Det vore intressant att få reda på hur pass väl knutna pensionsavgifterna för en löntagare är till de pensionspoäng löntagaren samlar under en period, dvs i vilken utsträckning förändras en persons avgiftsskyldighet av förändringar i rätten till inkomst efter pensioneringen?

Aven om det är så att anpassningen av pensionsavgifterna utjämnar orättvisor mellan människor som drabbas av olika skattesystem, så kvarstår ett informationsproblem. Hela pensionssystemet med pensionspoäng och de framtida pensioner dessa berättigar till är baserat på en kollektiv värdering av konsumtion i framtiden i förhållande till konsumtion idag. För att kunna göra en sådan värdering krävs rimlig vetskap om skatter på inkomst i framtiden. Redan här har vi således ett problem. Men om vi antar att löntagarna accepterar personliga köpkraftsförändringar som beror på förändringar i skattenivån för alla så kvarstår det att en värdering av bruttoinkomsten i framtiden i förhållande till bruttoinkomsten under innevarande period måste göras.

En sådan värdering blir naturligtvis fullkomligt meningslös när hela begreppet bruttoinkomst urholkas. Om löntagarna som kollektiv anser att bruttoin-

komsterna efter pensionen bör uppgå till t ex 65 procent av bruttoinkomsten i 40-årsåldern och beslutar om ett pensionsystem på dessa grunder, så måste bruttoinkomsten vara klart definierad. Underlaget för beslutet rycks undan om skattesystemet ändras på ett sådant sätt att nivån på bruttoinkomsten kan manipuleras politiskt på ett fullkomligt godtyckligt sätt. Med övergången från direkta skatter till arbetsgivaravgifter har det traditionella bruttoinkomstbegreppet förlorat sin mening. Alla bruttoinkomster skulle kunna vara 25 procent högre eller lägre utan att någons ekonomiska ställning förändrades om proportionerna mellan arbetsgivaravgifter och direkta skatter förändrades på lämpligt sätt. Om löntagarnas beslut och värdering angående pensioner i förhållande till intjänade inkomster inte helt skall förtryckas måste pensionernas storlek i förhållande till de "noterade inkomsterna" förändras när arbetsgivaravgifterna ökar eller minskar. Det enklaste botemedlet är emellertid att pensionspoängen grundas på de reella bruttoinkomsterna så att politiskt betingade namnändringar på skatterna inte kan påverka pensionssystemet.

Ph D *Clas Wihlborg*
Institutet för internationell
ekonomi